

Tolna Megyei Civil Segéd helyzetelemzésének módszertana

A szolgáltatás-fejlesztési koncepció kialakítását az alábbi kutatásokra, statisztikai adatokra és igényfelmérő kérdőívek elemzésére és műhelymunkák eredményeire alapozta a konzorciumi két tagja az Ifjúsági Unió Szekszárd (továbbiakban IFU) és a Mentálhigiénés Műhely (továbbiakban MM)

I. Ifjúsági Unió Szekszárd törvényességi kutatása 2003-2005 adatok

A Tolna megyei klasszikus civil szervezetek segítése, jogkövető magatartásuk feltérképezésével. Tolna Megyében a KSH 2003-as adatai szerint 1347 db bejegyzett civil szervezet van (ez természetesen csak azokat a szervezeteket tartalmazza, amelyek a KSH adatbázisában megtalálhatók), ebből 449 (33 %) alapítvány és 898 (67 %) más szervezet. Az országos megoszlást a következő oldalon olvasható táblázat mutatja be. A felmérés 300 civil szervezetet érintett Tolna Megyében. A mintát a Központi Statisztikai Hivatal biztosította számunkra adatbázisából. A mintával kapcsolatban alapvető követelményünk volt, hogy reprezentatív legyen! A hiteles felmérés érdekében szükségünk volt arra, hogy a minta „kicsiben” képviselje a megye civil szervezeteit. A minta minden működési területet érint, különböző gazdasági háttérű, taglétszámú, jogállású stb. szervezetet foglal magában. A minta reprezentatív voltát bizonyítja, hogy az alapítványok és az egyesületek megoszlása - 36 % és 67 % - közel azonos volt a valós statisztikai bázissal. Célunk egy olyan kutatás lefolytatása volt, amely a civil szervezetek törvényi megfelelését helyezte a középpontba. A kutatás megmutatja, hogy a szervezetek mennyire felelnek meg a különböző vonatkozó jogszabályok (törvények, rendeletek) által támasztott elvárásoknak, a minimális (a még szabályszerű működési) követelményeknek. A törvényesség vizsgálatánál igyekeztünk a civileket érintő valamennyi területet beilleszteni a kutatásba. Természetesen erőforrásaink korlátozottsága miatt, illetve a felmérés módszereit figyelembe véve, nem tudtunk olyan kutatást végezni, amely az összes jogszabályt érintette volna.

Ezért kiválasztottunk öt területet, amely szerintünk egy szervezet működésében elsőrendű fontosságú. Célunk volt, hogy az öt témakör alapján felmérjük, milyen hiányosságokkal küzdenek a Tolna megyei szervezetek. Igyekeztünk olyan előírásokat érinteni és felmérni, melyek betartása alapvető egy szervezet számára a törvényes működés érdekében. Azt is mondhatjuk, ez egyfajta alapfelmérés, amelynek „helyes” kitöltése esetén a szervezet elmondhatja magáról, hogy megfelelő a működése, teljesíti az alapvető előírásokat – vezetője ugyan nem elégedetten, de mindenképpen nyugodtan alhat.

Fő célunk volt a „miért” kérdésekre is választ kapni: a szervezetek egy része miért nem tartja be a törvényes működés szabályait. Véleményünk szerint ennek több oka is lehet: tájékozatlanság, hozzáértés hiánya, felelőtlenség, stb. Ennek a kérdésnek a megválaszolásával tudhatjuk meg azt is, hogyan lehet segíteni ezeken a non-profit szervezeteket.

A könnyebb feldolgozás és értékelés érdekében 5 területet különböztettünk meg a kérdőíven belül. Véleményünk szerint ez az öt 5 témakör a szervezetek legérzékenyebb pontja.

- Általános rész: kérdések a szervezetről (jogi forma besorolás, tevékenységi kör, taglétszám, források, stb.)
- Szervezeti működés: szervezet felépítésére, működésére vonatkozó kérdések
- Közhasznúság: ú csak azoknak, akik valamilyen közhasznú besorolással rendelkeznek (kérdések közhasznúsággal kapcsolatos többlet munkák betartására)
- Számvitel: könyvelésre vonatkozó kérdések
- Adózás: bevallások, jelentések teljesítésére vonatkozó kérdések
- Egyéb kérdések: „önértékelési” rész (tisztában van-e a kötelezettségekkel és betartja-e), jogszabály ismereti kérdések, adminisztrációra vonatkozó kérdések

II. KSH- statisztikai adatok a nonprofit szektor helyzetéről

A helyzetelemzés a KSH 2006-os országos adatait mutatja be. A 2006-os adatfelvétel során 39 075 szervezet küldött vissza értékelhető kérdőívet és végzett az év során tényleges tevékenységet. 6293 szervezetről derült ki a visszaküldött kérdőívek alapján, hogy megszűntek, szüneteltetik működésüket, vagy még nem működtek, tehát ezek a szervezetek kikerültek az elemzési sokaságból, míg a maradék, 19 167 szervezetről nem volt semmilyen információnk, ezek adatait kellett pótolni. A donort kapó szervezetek aránya átlagosan 33 százalék volt, az összes bevétel pedig 20 százalékkal növekedett a pótlás következményeként. Ezekből az országos adatokból választottuk ki a Tolna megyére vonatkozó adatokat, hogy a megyére jellemző helyzetképet kapjunk a civil szektor tekintetében.

Tolna megye a dél-dunántúli régióba tartozó, országos viszonylatban hátrányos helyzetűnek tekinthető megye. Lakosságszámát figyelembe véve a legkisebb a régióban, az egy főre jutó adófizetők aránya viszonylag alacsony 43 százalék körüli. Itt a második legalacsonyabb a személyi jövedelemadóból származó bevétel az országban. A KSH munkaerő-felmérése alapján 2006-ban a foglalkoztatottak száma mindössze 91 ezer fő volt. A munkanélküliségi ráta az országos átlagot meghaladó (9,6%). A foglalkoztatási ráta itt is alacsony 55,4%.

Tolna megyében 2006-ban 1513 nonprofit szervezet működött, 87 százalékuk az ún. klasszikus szervezeti formákhoz köthető, 28% alapítványi, 59% egyesületi formában tevékenykedett. Az 1000 lakosra jutó szervezetek száma az átlagnál magasabb 6,3. A tevékenységcsoportokat vizsgálva a civilek főleg a szabadidő és hobbi, valamint a sport és a kultúra területén vannak jelen de, számottevő még az oktatással és a szociális ellátással foglalkozó szervezetek aránya is. Alacsony számban képviseltetik magukat a kutató szervezetek, valamint az adományosztó nonprofit szövetségek és a nemzetközi kapcsolatokkal foglalkozók is.

III. Igényfelmérő kérdőívek és elemzések – 2008

A két szervezet megyei hálózatukon keresztül több mint 300 szervezetet kerestek meg elektronikus formában és személyes találkozókon keresztül.

Egyesületünk Civil SzámAdó Szolgálata és konzorciumi partnere a TÁMOP pályázat megírása előtt 2008. szeptemberében és októberében igényfelmérési kampányt indított.

Cél: Igényfelmérő kérdőívünk célja, hogy megtudjuk milyen valós szükségleteik vannak a Tolna megyei szervezeteknek. Milyen témakörökben, milyen szakértőktől kérnek segítséget és ezt milyen formában tudjuk számukra biztosítani.

A felméréssel nem csak statisztikai adatokat, számokat gyűjtöttünk, hanem azok értékelésével, módot találhatunk arra, hogy miképpen tudunk segíteni a szervezeteknek. Felmérés során a kérdőív alapján történő **adatgyűjtést** választottuk. E-mailben elküldött, helyi Civil Szolgáltató Központon keresztül eljuttatott, illetve személyes találkozások során átadott kérdőívünk segítségével rövid idő alatt sok szervezetet sikerült elérnünk. Válaszadóinkat arra kértük, hogy a szektor fejlesztése érdekében szánjon 15-20 percet kérdőívünk kitöltésére. Kérdőívünk 16 kérdést tartalmazott, melyek közül 13 kérdés a válaszadó különböző adatait kérdezte, 3 kérdés, több alkérdésre bontva jelentette az igényfelmérést.

Felmérésünk **célcsoportja** Tolna megye civil szervezetei voltak. Lehetőségeinkhez mérten igyekeztünk az egész megyébe eljuttatni, a lehető legtöbb civil szervezetnek eljuttatni a kérdőívet. Civil SzámAdó Szolgálatunk ismertsége nagyban hozzájárult ahhoz, hogy a közel 300 megszólított szervezet közül 53 kitöltse kérdőívünket. A legtöbb kérdőív a szekszárdi kistérségből érkezett vissza, így felmérésünk leginkább a helyi igényeket tükrözi. Válaszadók közül többségben vannak azok, akik Egyesület képviselőjeként, ügyintézőjeként töltötték ki a kérdőívet. A kitöltők szervezetének 4/5-es Egyesületi jogi formában működik. A válaszadók közötti **„alapítvány-egyesület” arány** megfelel a megyei átlagnak, tehát felmérésünket valóság visszatükrözőnek tekinthetjük.

Szolgáltatásfejlesztési koncepciónk lényegét az utolsó 3 kérdéssorozat tartalmazta. Ezekben a kérdések alapján kívántuk felmérni azt, hogy milyen igényeik, szükségleteik vannak a megyei civil szervezeteinek. Illetve mely szolgáltatások azok, melyekkel működésüket segíteni tudjuk. A 14-es kérdéssorozat kérdéseivel arról kívántunk tájékozódni, hogy a válaszadók milyen külső szakértők segítségét vették, tervezik igénybe venni a szervezetek. Öt fontos szakembert neveztünk meg, melyekre egy szervezetnek leginkább szüksége lehet: könyvelő, ügyvéd, adótanácsadó, pályázatíró, szervezetfejlesztő.

Szakértők mellett a lehetséges szolgáltatási témák választékát adtuk a 15-ös kérdéssorozatban a válaszadók elé. Szeretnénk felmérni azon szolgáltatási témaköröket, melyeket a szervezetek szívesen vennének igénybe és szükségük lenne rá. A kérdéssorozatban rákérdeztünk arra is, hogy ki, mit vett már igénybe: pénzügyi tervezés és menedzsment témát 9-en jelölték meg, ügyvitel témakörét 20-an jelölték meg. Utóbbi magas száma annak is köszönhető, hogy 2007-2008-ban Szolgálatunk ügyintéző alapképzést tartott Tolna megyében.

Forrásteremtés témakörét 36-an kívánják a jövőben igénybe venni – 6-an akár önerőből. „Keresett” témakör még a szervezeti kommunikáció, korábban sikeres ügyvitel, pénzügyi tervezés. Minőségirányítás, stratégiai tervezés, emberi erőforrás gazdálkodás témakörét vennék igénybe a legkevesebben. Utóbbit az magyarázza, hogy a válaszadók csupán 12 %-a foglalkoztat alkalmazottat, szervezetek közel fele nem vagy alig dolgozik önkéntesekkel.

A 16-os kérdésben kívántunk választ kapni arra, hogy a szervezeteknek milyen jellegű gyakorlati segítségre van szüksége. A válaszadók többsége a személyes konzultációt részesíti előnyben, ahol szakértő közvetlen segítséget nyújthat. Igény van kifejezetten a adott szervezetre szabott szolgáltatásokra. Lehetséges szolgáltatási forma lehet még az internetes tanácsadás, előadások, képzések. Kevésbé érdeklődnek az on-line tanácsadás, fórumok, komplex szervezetfejlesztés iránt.

IV. Műhelymunka

Többszöri műhelymunka során a konzorcium két tagja az Ifjúsági Unió Szekszárd (továbbiakban IFU) és a Mentálhigiénés Műhely (továbbiakban MM) meghatározták a stratégiai és fejlesztési célokat és az ahhoz tartozó feladatokat Tolna megyére vonatkozóan. Szakmai vezetést az országos Civil Társadalom Fejlődéséért Alapítvány (továbbiakban CTF) nemzetközi és országos tapasztalatai segítették.

Melléklet

Igényfelmérő kérdőív